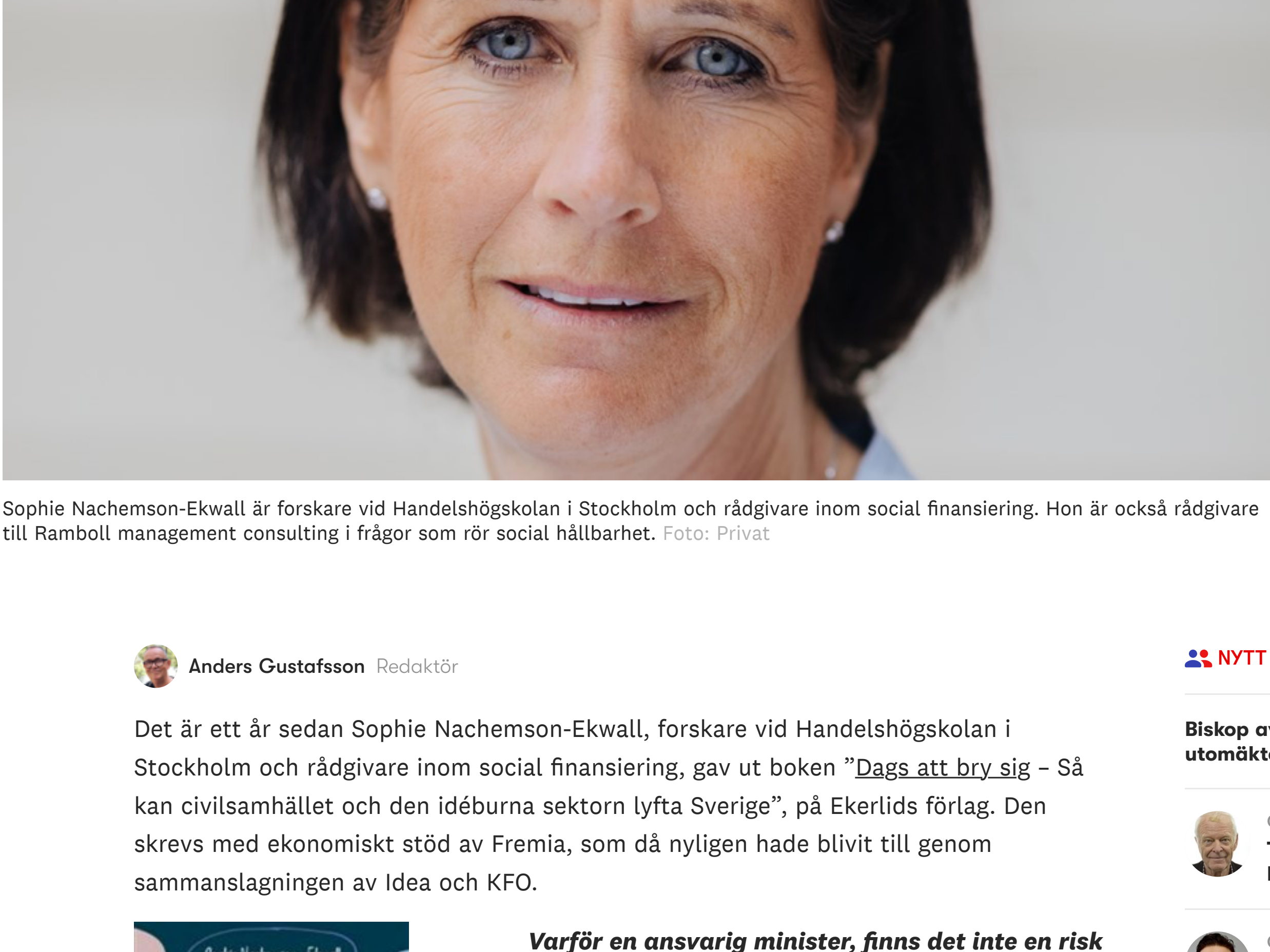

2 februari 2022 kl 04:00

Hon vill se en minister för civilsamhället

Sophie Nachemson-Ekwall ser ett civilsamhälle som har flyttat fram sina positioner. "Det är modigt av sektorn att våga se sig som en sektor, och på sikt bör man ha en egen minister för civilsamhället."

Sophie Nachemson-Ekwall är forskare vid Handelshögskolan i Stockholm och rådgivare inom social finansiering. Hon är också rådgivare till Ramboll management consulting i frågor som rör social hållbarhet. Foto: Privat

Anders Gustafsson Redaktör

Det är ett år sedan Sophie Nachemson-Ekwall, forskare vid Handelshögskolan i Stockholm och rådgivare inom social finansiering, gav ut boken "Dags att bry sig - Så kan civilsamhället och den idéburna sektorn lyfta Sverige", på Ekerlids förlag. Den skrevs med ekonomiskt stöd av Fremia, som då nyligen hade blivit till genom sammanslagningen av Idea och KFO.

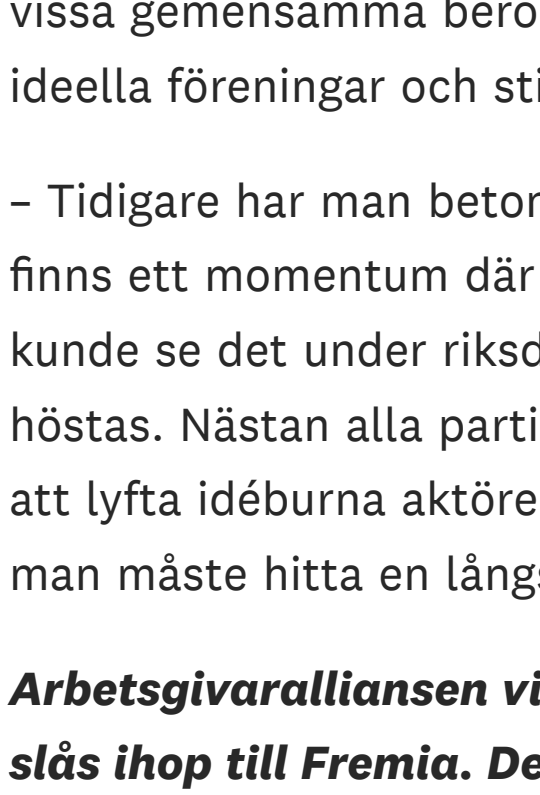

Foto:

Varför en ansvarig minister, finns det inte en risk att den blir ganska svag?

- Det behövs en civilsamhällesminister som kan frågorna. Kommer det en pandemi så är det viktigt att någon i regeringen tar med civilsamhällets frågor redan från början, säger Sophie Nachemson-Ekwall till Altinget.

I din bok skrev du om hur de många aktörerna med överlappande mål gjorde det intressepolitiska arbetet spretigt. Ser du någon skillnad nu, ett år senare?

- Boken skrevs i ett skeende då flera civilsamhällesaktörer hade börjat inse värdet av att samarbeta mera. Man kan jämföra med näringslivet: ett familjeföretag, en internationell riskkapitalist och en finansfond på börsen är visserligen olika, men de har vissa gemensamma beröringspunkter. På samma sätt kan den kooperativa sektorn, ideella föreningar och stiftelser hitta gemensamma beröringspunkter.

- Tidigare har man betonat olikheterna, men nu finns ett momentum där man försöker hjälpas åt. Du kunde se det under riksdagens motionsperiod i höstas. Nästan alla partierna hade något förslag för att lyfta idéburna aktörer och många tog upp att man måste hitta en långsiktig social finansiering.

Arbetsgivaralliansen ville inte, som Idea och KFO, slås ihop till Fremia. De ville hålla arbetsgivarfrågorna och påverkansarbetet separat och bildade därför Idéburen välfärd som en sorts påverkansmotor. Försvagar den uppdelningen den gemensamma rösten?

- Nej, inte försvagar. Däremot kunde rösten kanske ha varit ännu starkare. Poängen med att koppla ihop arbetsgivarfrågorna med röstfrågan är att du får större ekonomisk kraft bakom. Ska du påverka politiker och få dem att se hur viktig den idéburna välfärden är under en pandemi, då krävs det resurser i form av rapporter, mötesplatser och tillgång till specialiserad kompetens inom exempelvis juridik. Jag tycker att man via Fremiaparaplyet har förstärkt det. De har till exempel haft flera gemensamma utspel inom arbetsmarknadspolitiken.

Vilka exempel tänker du på?

- De har påtalat behovet av att de sociala företagen måste finnas med när Arbetsförmedlingen och arbetsmarknaden reformeras. De arbetsintegrerade sociala företagen (ASF) och de andra idéburna organisationerna i sektorn har exempelvis stängts ute från Krom och matchningstjänsterna. Arbetsförmedlingen skickar inte längre den som är långt från arbetsmarknaden till de arbetsintegrerade sociala företagen.

De europeiska länder som ser de idéburna som en egen sektor (...) har också en vitalare idéburna sektor.

- Här har Fannas och Forums medlemmar gått samman för att påtala problemen, men Arbetsförmedlingen har nonchalerat dem. AF har fått mindre resurser och har satsat allt på att digitalisera och agera storskaligt, medan deras egna utredare har pekat på att integration av dem som står långt från arbetsmarknaden ofta kräver mer av individanpassade lösningar. I stället har folk hamnat mellan stolarna och det är inte okej när det finns alternativ.

- Regeringen har haft för bråttom i genomförandet av reformen. Men jag tycker att de idéburna har varit snabba med att inte bara höja rösten, utan också tydligt beskriva vad deras bidrag är. Det kom en regeringskrivelse före jul, där betydelsen av civilsamhället lyftes fram. Det står mycket mer än tidigare om att se de alternativa leverantörerna.

Kulturen och idrotten har hittills haft tydligare företrädare än övrigt civilsamhälle, och det jag hör är att de inte gärna vill överlåta sin röst till andra civilsamhällesaktörer. Vad har du för tankar kring det?

- Man kan inte anklaga idrottsrörelsen eller kulturen för att de har etablerade kontakter och företrädare, utan det handlar om att civilsamhällets aktörer i välfärden också behöver bli starkare.

- Pandemin har tydliggjort hur kultur, idrott och social service alla drabbas på annat sätt än näringslivet och offentlig sektor. Och där har man inte haft någon gemensam röst.

Den 11 mars läggs propositionen om Idéburna aktörer i välfärden och knäckfrågan sägs vara EU-rätten. Hur ser du på det?

- De europeiska länder som ser de idéburna som en egen sektor, har särlösningar, upphandlingsregler och en lagstiftning som är anpassad efter den, de har också en vitalare idéburna sektor. Och vi talar om EU-länder, så det är ett val som Sverige har gjort att inte skräddarsy erbjudande i välfärden som passar den idéburna sektorns aktörer.

Kan du utveckla det resonemanget?

- Sverige hör till de länder i Europa som haft den mest marknadsliberala hatten på sig när välfärdstjänster öppnats för aktörer utanför offentlig sektor. Konkurrens på marknadens villkor är bra om målet är låga kostnader. Det premierar aktörer som kan utveckla skalbara lösningar och bygga konkurrenskraftiga strukturer, något som exempelvis de riskkapitalägda vårdbolagen är duktiga på.

- Men vi vet samtidigt att väl fungerande västerländska demokratier vilar på ett samspel mellan samhällets olika sektorer, där idéburna aktörer behövs. Det skapar erbjudande som ofta är mångfasetterade, utgår från individen, erbjuder valfrihet för medborgarna och stärker egenmakten.

Vilka åtgärder behövs i så fall?

- Sverige skulle behöva göra som i andra europeiska länder och ta med sociala klausuler i upphandling, samtidigt som vi behöver bygga en social finansiell infrastruktur som möjliggör en långsiktig finansiering. Nu börjar allt fler första att civilsamhället är något annat än näringslivet och att offentlig sektor behöver samarbeta med båda.

Behövs det en egen lagstiftning för Idéburet offentligt partnerskap, IOP? Jag hör ofta jämförelsen med Lagen om offentlig upphandling, LOV. Där sa man i början att den redan kunde användas inom existerande lagstiftning, precis som man säger om IOP i dag. Men användandet tog fart först när LOV-en fick en separat lag och alla kände sig trygga med tydligare gränsdragningar.

- Jag är ingen jurist, men jag har sympati för dem som tycker så. Samtidigt har fler och fler kommit till i dag en bättre förståelse för att upphandla med sociala klausuler. Detta med att ta in miljöfrågor och sociala frågor i upphandlingar av verksamheterna kommer från EU. Precis som näringslivet också tittar mer på miljömässiga och sociala faktorer.

Du skriver i en rapport för Ramboll att Sis, Effektfullt, PWC och Swedish Nab håller på att ta fram en svensk standard för sociala effektmätning. Skandia idéer för livet och Rädda barnen jobbar med något liknande. Är det ens möjligt att hitta ett enda sätt?

- Det är jätteviktigt. Framför allt ska vi inte vara rädda för att ta fram ett ramverk för vad vi menar med svensk social hållbarhet. Men det är inte meningen att man bara ska ha ett sätt.

- En standard på nationsnivå kan göra så att man redovisar och beskriver insatserna på samma sätt. Och att man har evidensbaserad forskning, nationalekonomisk forskning och att förändringsteorierna designas med en likartad modell. Men vad som är en social insats kommer fortsätta att variera.

Du skrev i en debattartikel att kommuner, regioner och fastighetsföretag har kommit längst i utvecklingen med sociala obligationer. Varför är det så?

- För att de sociala frågorna har en tydlig kostnads- och intäktsida för kommunerna. Många av fastighetsbolagen är samhällsaktörer. Fastigheterna står där i områden som kanske är otrugga. Då finns det en tydlig värdeökning att göra, om man kan få folk känna sig tryggare. Då hittar också näringsidkare dit, som kan betala hyra.

Gränserna mellan offentligt-idéburet-privat suddas delvis ut i den sortens tvärsektorialla samarbeten. Hur säkerställer man som civilsamhälle att man undviker en sorts "syftesförflyttning", och att det blir det bästa från tre sektorer och inte det sämsta?

- Risken att hamna i knät på offentlig sektor är ganska liten, eller att man ska bli för mycket företag. Vi har inte den finansiella infrastrukturen på plats som riskerar att tilta civilsamhällets organisationer åt det ena eller det andra hållet. Så utmaningen är inte syftesförflyttning, utan att komma ut på banan alls - och att bli kvar där.

Är det ideologiska läsningar som ligger bakom det låga reformtempot på lagstiftningsområdet för de idéburna? Grovt skissat tänker jag att en del från vänster är rädda att det ska bidra till en mer marknadsinriktad välfärd. Från höger kanske man är skeptisk till kooperativ och personalägande?

- Inte i arbetsmarknadspolitiken. Jag skrev boken "Ett Sverige där anställda äger", där man kunde se att det lever kvar ett ointresse för att omvandlingar. Vi har en lagstiftning där främst LOV-facken är rädda att förlora medlemmar och därför inte gärna hjälper till vid ombildningar. Då blir de anställda osäkra.

- Sedan har vi en lagstiftning som gör att om du är delägare blir du beskattad som om det är inkomst av tjänst, när det egentligen är kapitalägande. Och vill du köpa ut ett bolag så är inte dina andelar belåningsbara, utan då får du belåna din egen bostad som säkerhet.

Skiljer detta sig åt mellan Sverige och andra länder, menar du?

- Internationellt gynnar man personalägande. Man ser det både från demokratisk synpunkt, där du ökar delaktigheten, och ur marknadsekonomisk synpunkt, där man ökar andagan. Här är vi kvar i det gamla tänket, där arbetare och kapitalägare är motsatser.

- Men både Kristdemokraterna och Vänsterpartiet brukar ta upp personalägande, och de är ju annars inte överens om så mycket. Centerpartiet och Liberalerna har det i sig men har väl inte lagt samma energi på frågan. Egentligen borde också Socialdemokraterna och Moderaterna kunna ta tag i frågan, så som har skett i USA och England, där vänster och höger har kommit överens.

Jag ser två tolkningsraster som läggs över civilsamhället. En del ser det som en förlängning av folk rörelsetraditionen, en annan utgår ifrån att "ingen skattekrona ska läcka till kriminalitet och terrorism". Vad tänker du om detta?

- Det är jätteviktigt att se att det rör sig om två olika frågor. Självklart ska inga skattekronor läcka, men man måste kunna förstå vad det är ett fritt civilsamhälle.

- Om man är nöga med att inga skattekronor ska läcka så ska man vara lyster entusiastisk över att stötta sociala finansieringsfonder och liknande. För om man stryker den offentliga finansieringen, så måste man hitta alternativ för sunda verksamheter.

- Samtidigt är det inte självklart att föreningslivet är mer utsatt för kriminalitet om man jämför med näringslivet eller offentlig sektor. Tänk bara på debatten om byggsektorn. Men att ha tydliga demokratikriterier är nog en bra idé.

NÄMND A PERSONER

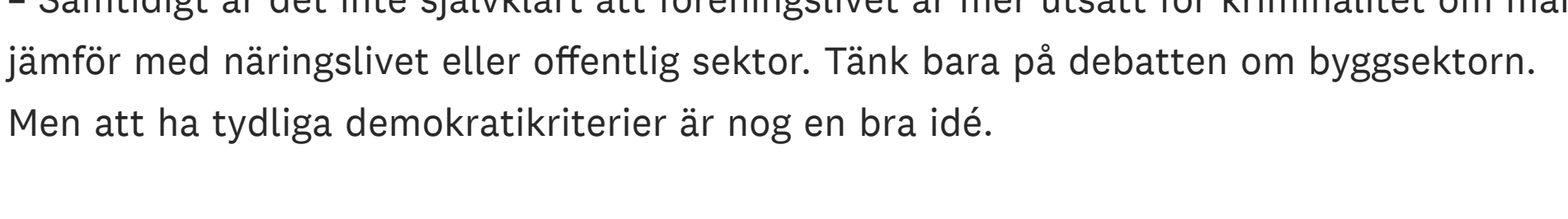
Sophie Nachemson-Ekwall
Seniorrådgivare i social hållbarhet Ramboll, forskare vid Stockholm School of Economics Center for Research on Sustainable Markets
Doktor i Finans och Företagsökonomi (Handelshögskolan i Stockholm 1986)

Civilsamhälle | Driftsformer | Idéburna aktörer | Utfallskontrakt | Arbetsförmedlingen

Arbetsgivaralliansen | Famma | Forum - Idéburna organisationer med social inriktning | Fremia

Idéburen välfärd | Rädda barnen | Skandia: Idéer för livet

Anders Gustafsson Redaktör | anders@altinget.se

LEDIGA TJÄNSTER

- näringspo- Weständer söker pr-konsulter | Serviceföretagen söker näringspolitisk expert | Tågföretagen söker en junior näringspolitisk expert | Innovationsföretagen söker näringspolitisk expert

SENASTE ARTIKLAR

Prova gratis i 14 dagar. Initierad bevakning av de politikområden du behöver följa. Läs mer och registrera dig här.

Hon vill se en minister för civilsamhället

Sophie Nachemson-Ekwall ser ett civilsamhälle som har flyttat fram sina positioner. "Det är modigt av sektorn att våga se sig som en sektor, och på sikt bör man ha en egen minister för civilsamhället."

Anders Gustafsson

Kristina Axén Olin blir kulturpolitisk talesperson för M

När Moderaterna finansierar laguppställningen inför valet flyttas tidigare skolpolitiska talespersonen Kristina Axén Olin till...

Sanna Royman

Ministern om AP-fonderna: Eventuella förändringar behöver övervägas nog

Jacob Hederos

Tankesmedja ger elva rekommendationer för ett starkt nordiskt civilsamhälle

Anders Gustafsson

Lista: Alla statssekreterare på Regeringskansliet

Johan Manell

Kritik mot fördelningen av pandemistöden

Anders Gustafsson

Ny MP-ledamot i kulturutskottet efter stor riksdagsrockad

Johan Manell

Riksrevisionen granskar stödet till civilsamhällets sociala organisationer

Anders Gustafsson

Visa mer

MEST LÄSTA CIVILSAMHÄLLE

- Låt inte fler elever slås ut av inkluderingsstanken
- Begränsa inte möjligheten att engagera sig ideellt
- Öppet brev till kulturministern: Redaktionsstödet som försvann
- Hon vill se en minister för civilsamhället
- Ministern om AP-fonderna: Eventuella förändringar behöver övervägas nog

PLATSANNONSER

Innovationsföretagen söker näringspolitisk expert